

Márk evangéliuma

Lekció: Zsid 10,1-23a
Textus: Mk 15,33-39

2012. jún. 3.
Gazdagrét

A sötétség titka

"Amikor tizenkét óra lett, sötétség támadt az egész földön három óráig." Vajon milyen lehetett? Fényes nappal elsötétedik. De nem néhány percre, mint napfogyatkozásakor, hanem három órán keresztül tartott a sötétség.

Megmagyarázhatatlan jelenség. Jézus haldoklik a kereszten. Vajon mit éreztek az emberek? Félték, borzongtak? Megijedtek, menekültek? Teljes sötétség kívül... és közben teljes sötétség, lelki értelemben, Jézus körül: "Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?" Semmit nem lát, nem él meg az Atya szeretetéből, vezetéséből, közelségéből - azaz világosságából. Sűrű, áthatolhatatlan sötétség ül meg Jézus Krisztus kereszthalálának történetén. Vajon mit hordoz? Mi a jelentősége? Mit takar? Mi a sötétség titka?

Jézus halálának leírása az evangélium csúcspontja. Itt ragyog fel, itt lesz világossá mindaz, amiért Márk ír, sőt, amiért Jézus eljött. A félelmetes, áthatolhatatlan sötétség az isteni világosságot és ragyogást rejti. Aki előtt lelepleződik a sötétség titka, arra felragyog az isteni világosság. Úgy, mint a római századosra, aki kimondja a felfoghatatlant: "Bizony, ez az ember Isten Fia volt!" Lássuk hát először, hogy mi a sötétség értelme és jelentése. Másodszor, tekintsünk bele a Jézust körülvevő sötétség gazdag következményébe. Harmadszor, vizsgáljuk meg, hogyan ragyoghat ránk a világosság, amit a sötétség rejt.

A sötétség értelme és jelentése

Ami számunkra egy - hihető, vagy kevésbé hihető - természeti jelenség, az a korabeli zsidó emberek számára sokkal több. Jól ismerik azt az eseményt, és azokat a próféta kijelentéseket, amelyek alapján a nappali sötétség Isten ítéletének a jele. Izrael Egyiptomból való szabadulását, a kivonulás éjszakáját és az elsőszülöttek elpusztítását megelőző utolsó csapás Egyiptom földjére három napos sötétséget borított. Száz évvel később Ézsaiás így szól Babilon ellen az Úr nevében: "Jön már az Úr napja kegyetlenül, féltelen, izzó haraggal. Pusztává teszi a földet, kipusztítja róla a vétkeseket. Az ég csillagai és csillagzatai nem ragyogtatják világosságukat. Sötét lesz a fölkelő nap, nem fénylik a hold világossága. Megbüntetem a világ gonoszságát, a bűnösök bűnét." (Ézs 13, 9-11) Ámos próféta pedig így ír a napról, amikor Isten megítéli mindazokat, akik kíméletlenül elnyomják népük, Izrael szegényeit: "Azon a napon - így szól az én Uram, az Úr - naplementét idézek elő délben, és sötétségbe borítom a földet fényes nappal." (Ám 8, 9; vö. még: 5Móz 28,29; Jer 15,9) Az ítélet súlya irányvesztést, elerőtlenedést, széthullást okoz. Aki teljes sötétségben van, az támolyog, bolyong, tapogatózik; egy idő után elveszti realitás- és időérzékét. Fizikai kép beszél a lelki valóságról: aki elveszti Isten világosságát, saját sötétségébe zuhan. Ez mind-mind benne van az ítéletben, és ezek a gondolatok erősen élnek a korabeli zsidó emberekben akkor, amikor Jézus halálakor sötétség borult a földre.

De vajon milyen ítélet zajlik? Kire haragszik Isten? Ézsaiás szavait használva milyen vétkeket büntet, kiknek az ítélete történik, kiket pusztít ki a földről? Kétszeres választ kell adnunk a kérdésre. Egyrészt, az ég elsötétedése és mindaz, ami ezzel jár, a nép, a nagyobb közösség, akár az emberiség ítéletét jelzik. A kozmikus jelek arról beszélnek, hogy Isten alapvetően megrendíti a fennállót, megítéli a régit, és valami egészen újat kezd. Igen, amikor elsötétedik az ég Jézus keresztje körül, az egész emberiség ítélete zajlik. És ugyanakkor mégis csak egy ember szenved, egy ember pusztul el, egy ember múlik ki a világból (ill. vele együtt három). A fizikai sötétség Isten ítéletét jelzi a világ felett, és mindeközben egy valakire mondhatjuk csak, hogy Isten ítélete alatt van: Jézus a Krisztus. És hogy mi ez az ítélet, mi ennek sötétsége, abba Jézus kiáltása által tekinthetünk bele mélyebben.

"Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?" Az Isten-nélküliség benső sötétsége a külső elsötétedés párhuzama. Jézus, a 22. zsoltár szavaival, *én Istenemnek* szólítja az Atyát. Emlékeztet ez a szövetséges kapcsolatra, amelyben Isten azt mondja, hogy ti az én népem, én pedig a ti Istenetek leszek. De most az, aki azt ígérte, hogy "én Istenem" lesz, nincs sehol. Jézus kiáltásában benne van az elhagyottság fájdalma, iszonyata. Próbáljunk egy kicsit beleérezni az elhagyatottságba. Van, amikor azért érezzük magunkat elhagyottnak, mert valaki magunkra hagyott: akár a halál ragadta el, akár hűtlensége szakította el tőlünk. Az is lehet, hogy - már látjuk - saját hibánkból eredő konfliktus miatt maradtunk magunkra. Ugyanakkor van, hogy nem megfogható az elhagyatottság érzése. Van, hogy egyszerűen csak "ránk száll," ránk telepszik, elborít. Azt is tudjuk, hogy minél közelebb volt hozzánk valaki, annál erősebben sújt, ha elhagy bennünket. Szinte elképzelhetetlen a fájdalom, a veszteség, ha valaki, akit a legjobban szeretünk, egyszer csak azt mondja, hogy nem akarlak látni többet, nincs közöm hozzád, kiléptem az életedből. Jézust elhagyták a tanítványai, kitesztotta népe, de amit ebben a kiáltásban megfogalmaz sokkal súlyosabb ennél. A legfájdalmasabb számára annak eltávozása, akivel a legmélyebb szeretetkapcsolatban volt, és az az Atya. Nehéz ebbe beleéreznünk, vajon mit is jelentett Jézus tapasztalatában az Atyával való folyamatos közösség. De ebben élte meg, hogy szeretve volt, biztonságban volt, engedelmes volt, célja volt, tudta, hogy kicsoda... és ezt mind beborította a sötétség, ami elválasztotta őt az Atyától.

De tovább kell mennünk a sötétség titkának megértésében, megsejtésében, mert éppen ezen a ponton fenyeget minket a teljes céltévesztés. Amikor valaki elkezdi megsejteni, hogy min ment keresztül Jézus az ítéletben, a sötétségben, elindulhat a világosság felé, vagy végleg beleragadhat egy másféle sötétségbe. Mi ez? A romantikus borzongás, nevezzük így, a Jézus feletti sajnálkozás, a Jézus iránti megindulás. Ennél rosszabb nem is történhet velünk. Miért? Mert ha meghatódunk Jézuson, akit az Atyától elválaszt a sötétség, ha a szájalom érzései támadnak fel bennünk, sőt, ha még - persze csak titokban - örülünk is annak, vagy akár büszkék is vagyunk arra, hogy kicsoda vallásos indulataink támadtak, éppen a lényegét veszítjük el. Éppen azt nem halljuk, értjük, látjuk meg, amit az Atya nekünk válaszol, amikor Jézus felkiált: *"Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?"* - És az Atya válasza: érted hagytam el. Miért? Érted. Miért? Helyetted. Helyetted, érted, miattad van rajta ítéletem; miattad haragszom, és helyetted őt ítélem, hogy érted legyen mindaz, amit ő testében-lelkében, a teljes sötétség idején elhordoz. Ez a sötétség értelme és jelentése.

II. A sötétség gazdag és áldott következménye

Másodszor tekintünk bele a Jézust körülvevő sötétség gazdag következményébe. Hogyan, miben ragyog fel a világosság abban, hogy az Atya őt ítéli el, őt hagyja el, őrá mond nemet értünk és miattunk? Ezt a következő, a sötétség beálltához hasonlóan szintén Isten által előidézett jel mondja el. Amikor Jézus kilehelte a lelkét, *"a templom kárpitja felülről az aljáig kettéhasadt."* Ez az isteni tett mondja el, mi az eredménye, a következménye, az áldása annak, hogy Jézus elhordozta az ítélet sötétségét.

A templom legbelső, legszentebb részén - az ún. Szentek Szentjében - volt a szövetség ládája, amely tetején kifaragott kérubok voltak Isten dicsőségének a trónusa. Isten azt ígérte, hogy ezen a helyen fog népe között lakozni - miközben soha semmi kézzel épített ház be nem fogadhatja, magába nem zárhatja. Mégis, az ószövetségi hitvallás szerint ott lakott Isten dicsősége, a szent és tökéletes Isten jelenléte. Ugyanakkor Istennek ebbe a közvetlen jelenlétébe nem volt bejárása a népnek; sőt, csak egyetlen egy ember, a főpap, egy évben egyetlen egy napon, a bűnért való nagy engesztelés napján léphetett be oda. És akkor is mindig kérdés volt - és valóban kérdés volt, ameddig Isten népe ismerte Isten szentségét! -, hogy amikor a főpap belép a Szentek Szentjébe bemutatni a nagy engesztelő áldozatot, vajon ki is fog-e jönni onnan - élve. Mert Isten szentsége és dicsősége, Isten világossága és ragyogása nem játék; hiszen, ahogy a Zsidókhöz írt levélben olvassuk, *"a mi Istenünk emésztő tűz."* (Zsid 12,29) Ezt a legszentebb helyet választotta el a kárpit a templom másik részétől. A kárpit, a vastag függöny tehát mindig arra emlékeztetett, hogy nincs szabad út, nincs magától értetődő út a szent Isten jelenlétébe. Mindig emlékeztetett arra, hogy a bűnök elválasztanak tőle; az áldozati rendszer is mindig ezt szemléltette, ezt hirdette, hogy egyedül csak Isten kegyelméből élhet népe békességben, de ez nem magától értetődő.

És amikor Jézus kileheli a lelkét, amikor a sötétség teljessé lesz, amikor az ítélet totálisan lesújt az ártatlan Jézusra, abban a pillanatban Isten széttépi a kárpítot. Leleplezi magát? Megmutatja magát? Félreteszi az akadályt? Szentségét, dicsőségét nem félti már? Igen. Illetve eddig sem magáért volt féltékeny, hanem miattunk, hiszen tudta, hogy ember nem állhat meg előtte. De mi történt most? Mi történt a sötétségben, a fizikaiban, a Jézus által megéltben? Valami végleg megváltozott. Valami végleg lelepleződött. Valami napfényre került. Igen, az isteni dicsőség, az isteni jelenlét, felnyílt számunkra. A ragyogó szentség, a szerető Isten Fiát áldozza, hogy szívét megnyissa. Mostantól az isteni dicsőség nyitott, vár minket, és mi szabadok vagyunk oda belépni. Micsoda lehetőség, micsoda meghívás, micsoda ajándék! Nincs már templom, nincs áldozat, nincs közvetítő, nincs papság. A Zsidókhöz írt levél szerzője így vonja le a következtetést: *"Mivel pedig, atyámfiai, teljes bizalmunk van a szentélybe való bemenetelhez Jézus Krisztus vére által, azon az új és élő úton, amit ő nyitott meg előttünk a kárpit, vagyis az ő teste által ... járuljunk azért oda igaz szívvel és teljes hittel, mint akiknek a szíve megtisztult a gonosz lelkiismerettől, a testét pedig megmosták tiszta vízzel."*

Mi tehát az ajándék, a következmény? Annak a bizonyossága, hogy szabad utunk van Isten jelenlétébe, Isten közelségébe. Ez azt a bizonyosságot jelenti, hogy nincs olyan helyzet, amikor azt mondhatnám, hogy *"Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?"* Természetesen körbevehetnek roskasztó körülmények, érthetetlen fájdalom;

természetesen megélhetjük, átélhetjük, hogy magunkra maradtunk, és a lelkünk is súghatja, hogy még Isten is elhagyott. De ez nincs így. Igen, érezhetjük, hogy így van, de ő arról biztosít, hogy nem így van; az érzéseid becsapnak. Az egyik alapvető leckéje a keresztény embernek, hogy megtanulja, az evangélium igazsága nagyobb, mint a pillanatnyi lelkiállapota. Az evangélium igazsága, a neked, érted megnyílt isteni szeretet és ragyogás mindig valóságosabb, mint hogy a lelkedben éppen napfény ragyog, homály dereng, vagy éppen sötétség uralkodik. Hiszen hogyan és miért hagyna el, fordulna el tőlünk az, aki annyira szeret, akinek annyira fontos a velünk-lét, hogy saját Fiát áldozza ezért? Éppen ezért akármilyen bűnök által megtépázva és szégyenkezve, akármilyen roskasztó terhek alatt, akármilyen helyzetben is mindig szabad utunk van az Atyához Jézus Krisztuson keresztül. Ahogyan a közelmúltban megfogalmazta valaki, van egy olyan otthonod, ahol mindig várnak. Van egy olyan kitárt ajtó, amely mindig nyitva van számodra. Van valaki, aki mindig és mindennél jobban vár, és ez nem más, mint a világ teremtője, a mindenható Úr, aki irántunk való irgalommal, szeretettel megnyitotta magát előttünk, számunkra. A borzalmas sötétség volt az ára, hogy nekünk mindig elérhető legyen szerető világossága.

III. Hogyan ragyoghat fel ránk a világosság, amit a sötétség rejt?

Márk evangélista meglepő választ ad erre a kérdésre, amikor elbeszéli a Jézust kivégző katonák századosának a reakcióját: *"Amikor a százados, aki vele szemben állt, látta, hogy így lehelte ki a lelkét, ezt mondta: 'Bizony, ez az ember Isten Fia volt!'"* Ez a mondat a teljes világosság látása, az Isten világosságában való fürdőzés bizonyítéka. Az egész evangélium erre a hitvallásra mutatott, minden ide irányult, minden itt fut össze és itt nyeri el az értelmét, amikor valaki megvallja: a názáreti Jézus, a kereszten kivégzett, a sötétség által elborított - Isten Fia! Miért mondom ezt?

Márk evangéliumában a római százados az első ember, aki megfogalmazza, hogy kicsoda valójában Jézus. Eddig csak az Atya mondta ki, hogy *"te vagy az én szeretett fiam"* (1,11), valamint a démoni erők ismerték fel, hogy ő Isten Fia, azaz maga is Isten (1,34; 3,11). De ember még nem mondta ki ezt az állítást, pedig Márk azért írja az evangéliumot, hogy mindenki megismerje Jézust, az Isten Fiát (1,1). Péter megvallotta, hogy ő a Krisztus, a Messiás, az utolsó idők királya, de ez nem járt együtt azzal a felismeréssel, hogy ő Isten Fia. A római százados mondja ki a hitvallást.

A legvalószínűtlenebb ember, a legvalószínűtlenebb helyen. Nem a tanítványok, akik semmit sem értenek, akik vakok. Nem, akik közel állnak hozzá. Nem valaki Izraelből, Isten népéből. Hanem egy katona, egy pogány ember, akit Jeruzsálemben rendelték szolgálatra, és megbízták a kivégzés végrehajtásával. Ami persze nem volt különösebben nagy ügy egy római katonának. És ez az ember végignézi Jézus halálát. És amikor vége Jézus agóniájának, amikor hangos kiáltással kileheli a lelkét - meglátja az Isten Fiát. Hogyan lehetséges ez?

Ez az ember számos ember kimúlását végig nézte már. Sőt, számos ember halálában volt részes. Brutális, kemény, a vér látványához szokott. Mit láthatott? Megrendítette, hogy elsötétült az ég? Biztosan. Megérezett valamit Jézus kiáltásából? Igen. De ez még nem magyarázat. És Márk nem is mond el többet. Egy utolsó nagy kiáltás, Jézus kileheli a lelkét - és a százados szívében felragyog a világosság. Így nem halnak meg az emberek. Itt van valami különleges, valami megfoghatatlan. Ebben az

emberben valami vonz. Ez sokkal több, mint bárki más. De hogy miért? Nem kell találgatnunk, nem kell magyarázatot keresnünk. Elég, ha levonjuk a következtetéseket.

Nincs olyan ember, aki túlzottan távol lenne Jézustól ahhoz, hogy felismerje benne Isten Fiát. Ha valaki meg akarja ismerni őt, bele kell tekinteni a sötétségbe. Az ítélet sötétségébe, ami Jézuson van - de ami a miénk. Ott ragyog fel a fény. Ott születik meg az élet. És ez annyira így van, hogy ha már százszor és ezerszer is beletekintettünk a sötétség titkába, az még mindig tartogat számunkra meglepetéseket, gyönyörű meglátásokat, az isteni szeretet és kegyelem világosságát. Járja hát át a szívünket az evangélium ragyogása, ami nem más, mint a sötétség titka. És legyen ez számunkra világossággá minden helyzetben, ahol a sötétség tűnik győzni. ÁMEN

Lovas András